

Lente in het bos

NME-FLUISTERWANDELING VOOR
GROEP 5 EN 6 IN HET AMSTERDAMSE BOS

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Leerdoelen en lesinhoud	4
3. Organisatie van de les	5

Bijlagen

A. Plattegrond	9
B. Kleurenpalet	10
C. Natuurvragen en belevingsopdrachten	11
D. Fluister-invulblad van natuurvragen	12
E. Fluister-antwoordblad van natuurvragen	13
F. Aanwijzingen en tips voor begeleiders	14

1. Inleiding

*Ssst.... Het bos wordt wakker uit een diepe winterslaap....
De knoppen aan de bomen worden dikker en gaan weer uitlopen,
de eerste bloemetjes bloeien en de vogels zijn druk in de weer om
een nestje te gaan bouwen.*

*Tijdens deze 'fluisterwandeling' ontdekken de kinderen veel nieuwe
en indrukwekkende aspecten van de ontwakende natuur in het
Amsterdamse bos.*

*Op school worden de kinderen door middel van een kringgesprek
voorbereid op een bezoek aan het bos.*

DOE HET ZELF LES

*De lenteles is een les die geheel zelfstandig door de scholen,
leerkrachten en begeleiders wordt gedaan. Bij aankomst bij het
bezoekerscentrum de Molshoop zal een medewerker van de Molshoop
u de benodigde rugzakken en een plattegrond van het gebied
uitreiken.*

*Nieuw aan deze les is dat er geen begeleiding is door een medewerker
van NME Amstelveen. De leerkracht geeft zelf een instructie over
het programma aan de begeleiding en de kinderen. Hiermee is
rekening gehouden bij de opzet van de wandeling en bij de inhoud
van de vragen. Leest u daarom deze handleiding goed door zodat u
niet voor onverwachte (misschien onaangename) verrassingen komt
te staan!*

*De leerkracht is het aanspreekpunt voor de begeleiders tijdens deze
les. In deze handleiding geven wij u informatie over de inhoud van
de les en praktische aanwijzingen voor de organisatie.*

IN DE BIJLAGEN VINDT U DE VOLGENDE KOPIEERBLADEN:

- D.** Fluister-invulblad van natuurvragen (door de kinderen in te vullen).
- E.** Fluister-antwoordenblad van natuurvragen voor de begeleiding.
- F.** Aanwijzingen en tips voor begeleiders (om ze goed voor te bereiden op de les).

2. *Leerdoelen en lesinhoud*

Algemeen doel

De kinderen maken in deze ontdekkingsles buiten via natuurvragen en belevingsopdrachten kennis met de verschijnselen van de lente in het bos.

SPECIFIEKE DOELEN

- Kinderen leren een plattegrond lezen
- Kinderen leren respectvol en zorgzaam om te gaan met de natuur
- Kinderen leren een aantal planten en dieren kennen in het bos
- Kinderen leren omgaan met een kompas
- Kinderen maken kennis met aspecten van het jaargetijde Lente

Doelgroep

De 'lente in het bos' les of 'fluisterwandeling' is bedoeld voor groep 5 en 6 van het basisonderwijs

Samenvatting van de les

LOCATIE	ACTIVITEIT	TIJDSINDICATIE	BEGELEIDING
School	Kringgesprek en uitleg over bloemen, meeldraden ed	45 minuten	Leerkracht
Bezoekerscentrum de Molshoop	Uitreiken rugzakken Bezoek sanitair	10 minuten	Leerkracht
Buiten, start bij de Molshoop	Instructie en de fluisterwandeling met bijbehorende opdrachten	70 minuten	Leerkracht en ouders/ begeleiders
School	Nabespreken	30 minuten	Leerkracht

3. *Organisatie van de les*

'Lente in het bos' bestaat uit een voorbereiding op school, een wandeling met opdrachten op locatie en een nabespreking en eventueel verwerking op school.

Vorbereiding op school

U bereidt de kinderen op school voor met een kringgesprek. Houd het kringgesprek het liefst één of twee dagen voor vertrek naar het bos. Zo kan de informatie even inwerken en kunnen de kinderen er over fantaseren, met elkaar en ook met u.

Het is belangrijk dat u de kinderen tijdens dit gesprek enthousiast maakt, zodat ze er zin in hebben om naar het bos te gaan.

SUGGESTIES VOOR GESPREKSONDERWERPEN ZIJN:

- Hoe leer je een plattegrond lezen? Laat de kinderen zoveel mogelijk op de plattegrond ontdekken en benoemen: wat is bos, wat zijn huizen, hoe zijn wegen aangegeven en zie je ook water?
- Kinderen zelf een plattegrond laten tekenen van de klas of van hun eigen huis/kamer.
- Kinderen alvast leren hoe een kompas werkt.
- Vertellen dat je in het bos kunt verdwalen... dus altijd bij je groepje blijven.
- Wat denk je allemaal te kunnen zien van de lente in het bos?
- Één belevingsopdracht gaat over bloemen. De kinderen mogen een tekening maken en onderdelen benoemen. De kinderen worden verondersteld begrippen als 'meeldraden', 'stamper', 'bloemblaadjes' e.d. al te kennen. Zo niet, zorgt u er dan alstublieft voor dat dit onderwerp voorafgaand aan de wandeling al een keer besproken is.

De naam 'fluisterwandeling': wat zou die naam betekenen? Koppel hieraan onderwerpen als genieten van de natuur, beschermde natuur, schreeuwen als verstoring van de natuur, geen afval zomaar weggooien enzovoorts.

In deze tijd van het jaar de LENTE, wordt de natuur wakker, wat gebeurt er allemaal in de lente? Als je zelf net wakker bent, heb je ook graag nog een beetje rust om je heen.

WEERSOMSTANDIGHEDEN

Zorg dat de kinderen die dag geschikte kleding dragen. Dit betekent warme kleren, stevige schoenen, lange broeken, regenjassen en dergelijke.

De les gaat altijd door, tenzij u door iemand van NME Amstelveen wordt gebeld met een afmelding.

GROEPSINDELING

U dient de groep op te splitsen in kleinere groepjes van bij voorkeur 5 kinderen. Elk groepje krijgt namelijk een rugzak mee met materialen voor een kleine groep kinderen (5 kinderen). Zorgt u voor een actieve begeleider per groepje kinderen.

Één of twee dagen van te voren dient u de kopieerbladen met instructies voor de begeleiders te verspreiden (Bijlage F). Vertel de begeleiders dat het van belang is voor het slagen van de les dat ze de instructies goed doorlezen.

Zorg ook voor voldoende kopieën van het Fluister-invulblad voor de kinderen. Dit kan eventueel ook op school na de wandeling.

De avontuurlijke ‘fluisterwandeling’

Bij aankomst bij het bezoekerscentrum De Molshoop: adres Bosbaanweg 3, Amstelveen, zal een medewerker van de Molshoop u de benodigde rugzakken uitreiken. Een geplastificeerde plattegrond (A4) met de route zit in de rugzak.

DE WANDELING IS ALS VOLGT OPGEBOUWD:

U staat buiten, voor de Molshoop. Hier geeft u de kinderen de nodige instructie door het tonen van de 2 verschillende opdrachten boekjes en door uitleg te geven over de verschillende opdrachten. **Ook spreekt u hier een eindtijd af met de hele groep!**

- De begeleiders zijn vooraf door u op de hoogte gesteld middels een bijlage met aanwijzingen en tips voor begeleiders.
- De route is een gevarieerde rondwandeling: Vanaf de Molshoop zijn er twee mogelijkheden: rechtsom of linksom. Laat bij voorkeur ieder groepje bij een andere opdracht beginnen.
- De plattegrond is een losse geplastificeerde kaart op A4 formaat. In deze docentenhandleiding is een kopie opgenomen als voorbeeld.
- De natuurvragen (blauw) en de belevingsopdrachten (geel) zijn in kleur op de plattegrond aangegeven.
- In de rugzak zitten 2 boekjes waarin de opdrachten zijn beschreven. Het **blauwe** mapje zijn de natuurvragen, (in de rugzak zit een los fluister-antwoordblad voor de begeleiders). Het **gele** boekje zijn de belevingsvragen.
- De kinderen schrijven de antwoorden op de natuurvragen in op het Fluister-invulblad. Dit kan ook later op school worden gedaan door de kinderen.
- Als een groepje niet aan alle opdrachten toe komt, maakt dat niet uit.
- Nabespreking en verwerking gebeurt op school (zie suggesties voor verwerking in de klas)

Verantwoording

Er is bewust gekozen voor 2 verschillende soorten opdrachten tijdens de wandeling. Dat maakt de wandeling spannender en houdt de aandacht van de kinderen beter vast. Ze moeten echt goed opletten anders lopen ze iets belangrijks zomaar voorbij. Succes verzekerd!

Er zijn veel dingen te doen in een relatief klein stukje bos. De begeleiders zien erop toe dat de kinderen bezig blijven. Als een opdracht “bezet” is, loop dan alvast naar een volgende opdracht; er is genoeg te doen!

Op een speelse manier is geprobeerd de kinderen de natuur in het bos te laten ervaren. Tot slot wijzen we u er op dat het bos veranderlijk is. Het kan zijn dat door een bepaalde verandering een opdracht ineens wat moeilijker uit te voeren is, bijvoorbeeld omdat er een boom is omgezaagd of omdat het gras gemaaid is. We vertrouwen erop dat de begeleiders met deze onverwachte factoren een beetje flexibel om kunnen gaan!

BELEVINGSOPDRACHTEN (SUBJECTIEF): De kinderen leren door zelf te ontdekken, te ervaren en te interpreteren. Het gaat niet over kennis maar over verwondering.

NATUURVRAGEN (COGNITIEF): Deze gaan wat dieper in op natuurinhoudelijke onderwerpen in de directe omgeving, zoals bijvoorbeeld een scheefgegroeide boom, of een gekke wrat op een plant.

De kinderen worden met het fluisterinvulblad uitgenodigd om de opgedane leerervaring in hun eigen woorden weer te geven door middel van open vragen.

VERWERKING IN DE KLAS

U bespreekt de les 'lente in het bos'. Wat hebben de kinderen allemaal gedaan en wat vonden ze er van?

Als de kinderen het fluister-invulblad nog niet hebben ingevuld in het bos, kunnen zij dit alsnog, individueel of in groepjes in de klas doen. Bovendien zijn de onderwerpen leuk om nog uit te bouwen op school.

Extra ideeën voor in de schoolomgeving

Per onderwerp zijn een aantal suggesties opgenomen voor een activiteit die uitvoerbaar is in de directe schoolomgeving.

Schakelt u bij de organisatie van deze activiteiten eventueel natuurouders in; zij zijn speciaal hiervoor opgeleid en kunnen u op een deskundige manier assisteren.

VOGELS

Ga met de kinderen op zoek naar vogels in de omgeving van de school.

Zijn er nesten? Zijn er jonge vogels? Bij NME Amstelveen zijn verrekijkers te leen.

Laat de kinderen deze vaardigheid eens oefenen

BOMEN

Bekijk de bomen op of om het schoolplein. Vergelijk ze met elkaar. Onderzoek de schors, de bladeren, de bloemen, vruchten, zaden. Hoe groot is de boom? Hoe oud is de boom? Er bestaat veel leuk lesmateriaal om onderzoek naar bomen te doen.

Mos

Speur in de schoolomgeving naar mossen. Zoek zoveel mogelijk verschillende soorten.

Laat de kinderen goed kijken en er een tekening van maken. Mossen zijn prachtig om met een vergrootglas te onderzoeken, (vergrootglazen zijn te leen bij NME Amstelveen).

WIND

Leer kinderen werken met een kompas. Bijvoorbeeld in de klas laten wijzen waar hun huis staat, kijken in welke richting ze dan wonen. Buiten met ogen dicht luisteren naar geluiden en dan met het kompas bepalen uit welke richting het geluid komt, (kompassen zijn ook te leen bij NME Amstelveen).

De belevingsopdrachten zoals eerder beschreven in deze handleiding zijn met wat kleine aanpassingen ook prima te gebruiken in de schoolomgeving.

Fluisterwandeling in het Amsterdamse Bos

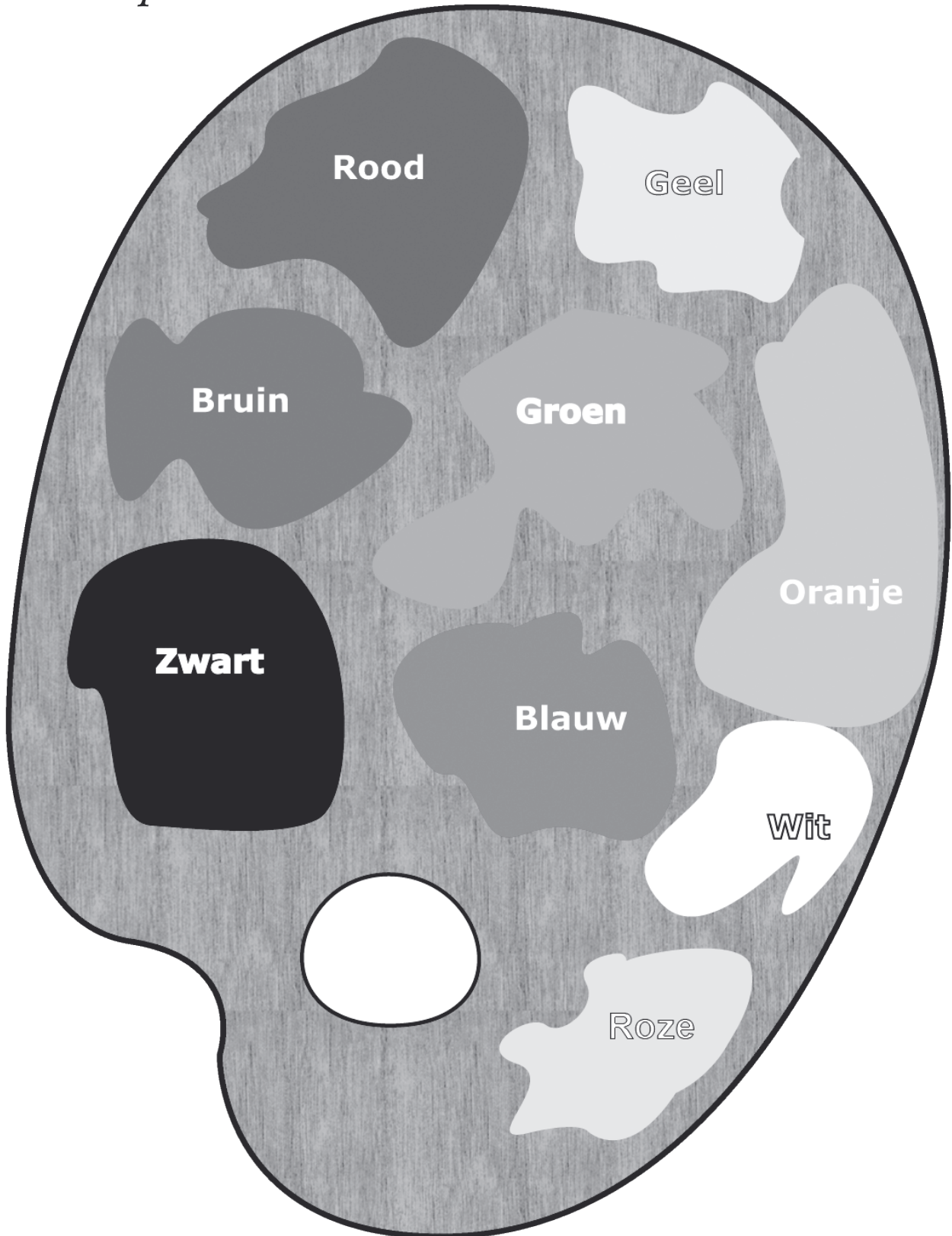

Legenda

- Verboden in te lopen
- Belevingsopdrachten
- Natuurvragen
- Looproute
- Start van de fluisterwandeling

Plattegrond is onderdeel van lenteles voor groep 5/6 basisonderwijs,
 Ontwikkeld door Puur Natuur Amsterdam in opdracht van afd. NME, gemeente Amstelveen

Kleurenpalet

Beschrijving opdrachten

NATUURVRAGEN (COGNITIEF):

Natuur of niet?	1	Is de oever puur natuur of door mensen gemaakt?
Relatie tussen twee gegevens	2	Uilenkast: Is er een verband tussen de plek van de kast en de takkenbossen?
Bomen	3	Hoe komt het dat de bomen aan de rand van het pad maar aan een kant takken hebben?
Mos	4	Wat heeft het mos nodig om te kunnen leven?
Wind	5	Uit welke richting komt de wind vandaag?
Vogels	6	Wat doen de vogels het meest in deze tijd van het jaar?

BELEVINGSOPDRACHTEN:

Ra ra wat is het? (subjectief)	1	Raden van natuurlijke materialen. 2 kinderen mogen met de ogen dicht de voorwerpen raden die de rest van het groepje heeft verzameld.
Wilde bloemen tekenen (cognitief)	2	Op zoek naar een mooie bloem om te tekenen: zoek de meeldraden, stamper, bloemblaadjes en vruchtbeginsel. Eenmaal getekend, zoeken naar de naam.
Met gespitste oren (cognitief)	3	Oren spitsen. Welke geluiden zijn er om je heen? Wat vind je van de geluiden? Welk geluid is mooi en welk is storend?
Speuren naar Kleuren (subjectief)	4	Kinderen krijgen een kleurenpalet. (één per groepje). Een schilder heeft kleuren nodig om te kunnen schilderen. De natuur heeft alle kleuren die er bestaan. Kinderen zoeken die kleuren op en plakken ze op het palet.
Natuur-geurtjes (subjectief)	5	Je eigen lenteparfum! Kinderen stellen hun geurtje samen en laten ook hun klasgenoten eraan ruiken.
Wat ritselt daar? (cognitief)	6	Zoek tussen de bladeren en in de aarde of je een klein beestje kunt vinden. Doe het beestje voorzichtig in het loeppotje. Wat zie je allemaal?

NATUURVRAGEN: Deze gaan wat dieper in op natuurinhoudelijke onderwerpen in de directe omgeving. Kinderen worden met het Fluister-invulblad uitgenodigd om de leerervaringen in het bos in hun eigen woorden weer te geven door middel van open vragen.

BELEVINGSOPDRACHTEN: De kinderen leren door zelf te ontdekken, te ervaren en te interpreteren. Het gaat niet over kennis maar over verwondering

Fluister-Invulblad van natuurvragen

	VRAAG	ANTWOORD
Natuurvraag 1	Is de oever puur natuur of door mensen gemaakt?	
Natuurvraag 2	Is er verband tussen de uilenkast tegen de boom en de gestapelde takken overal op de grond?	
Natuurvraag 3	Hoe komt het dat de bomen aan de rand van het pad maar aan één kant takken hebben?	
Natuurvraag 4	Wat heeft mos nodig om te kunnen leven?	
Natuurvraag 5	Uit welke richting komt de wind vandaag?	
Natuurvraag 6	Wat doen vogels het meest in deze tijd van het jaar?	

Fluister-antwoordblad van natuurvragen

	VRAAG	ANTWOORD
Natuurvraag 1	Is de oever puur natuur of door mensen gemaakt?	Alle sloten en oevers in het bos zijn door mensen gemaakt. Als je goed kijkt, zie je dat de oevers (de slootkanten) heel steil zijn. Dit komt doordat de sloot door mensen is uitgegraven.
Natuurvraag 2	Is er verband tussen de uilenkast tegen de boom en de gestapelde takken overal op de grond?	De uil jaagt op kleine dieren, zoals muizen en ratten. In de gestapelde takken wonen veel muizen, egels, maar ook kleine vogels. De takken vormen ook een goede schuilplaats voor bijvoorbeeld konijnen.
Natuurvraag 3	Hoe komt het dat de bomen aan de rand van het pad maar aan één kant takken hebben?	Dit heeft te maken met het opvangen van licht. Aan de kant van het pad is veel meer ruimte voor de boom om optimaal licht te ontvangen. Aan de andere kant van het pad is de concurrentie van andere bomen groot.
Natuurvraag 4	Wat heeft mos nodig om te kunnen leven?	Mos heeft vochtig hout nodig om te kunnen groeien. Ook is het belangrijk dat mos niet in de felle zon groeit, het droogt dan te snel uit. Mos is ook blij met een vochtige omgeving! Mos groeit vaak aan de noordkant van de boom, waar het minste zonlicht doordringt.
Natuurvraag 5	Uit welke richting komt de wind vandaag?	Dit is elke dag verschillend.
Natuurvraag 6	Wat doen vogels het meest in deze tijd van het jaar?	Het antwoord op deze vraag kan heel verschillend zijn. Let vooral op of de kinderen goed geobserveerd hebben, of ze gedetailleerd beschrijven wat ze gezien hebben.

Aanwijzingen en tips voor begeleiders

FIJN DAT U MEE GAAT HELPEN!

Lees s.v.p. deze informatie van te voren even goed door, zodat u op de hoogte bent van wat er gaat gebeuren tijdens het bezoek aan het Amsterdamse bos.

ROUTEBSCHRIJVING NAAR DE MOLSHOOP:

Via de Keizer Karelweg of Amsterdamseweg richting Amsterdam:

Op de Amstelveenseweg (verlengde van de Amsterdamseweg) linksaf ter hoogte van de Van Nijenrodeweg naar hoofdingang Amsterdamse Bos. Dat is de Bosbaanweg. De Molshoop is het ovale gebouw aan uw linkerhand.

Voor de scholen uit de zuidelijke wijken van Amstelveen:

U volgt de Beneluxbaan tot aan de van Nijenrodeweg en gaat daar linksaf. Zie verder hierboven.

De kinderen gaan vandaag een fluisterwandeling maken in het Amsterdamse bos. Het bos en alles wat er leeft is deze tijd van het jaar langzaam aan het ontwaken na de winterslaap. We noemen het een fluisterwandeling omdat we natuurlijk niet gaan schreeuwen in het bos (dat vinden de kinderen zelf waarschijnlijk ook niet leuk als ze net wakker worden).

De leerkracht zal u een groepje (ca. 5) kinderen toewijzen waar u de wandeling mee gaat maken.

Bij bezoekerscentrum de Molshoop, adres Bosbaanweg 5, Amstelveen, krijgt ieder groepje een rugzak met materialen die we gebruiken tijdens de wandeling.

Probeer de kinderen te motiveren er een hele gezellige middag van te maken, kinderen worden mede geprikkeld door uw actieve enthousiaste houding.

De leerkracht geeft instructie over de route die gelopen gaat worden.

Als duidelijk is welke kant uw groepje op gaat bekijken jullie de plattegrond (in de rugzak) om te zien hoe de route gaat lopen. (laat de kinderen hier zelf over nadenken en naar kijken). Op de plattegrond ziet u waar de verschillende opdrachten gedaan worden.

In de rugzak zitten 2 boekjes, waarin de opdrachten worden uitgeschreven, zodat u precies weet wat er van de kinderen verwacht wordt.

Het blauwe boekje zijn de natuurvragen (deze worden op de plattegrond met blauwe nummertjes aangegeven).
Het gele boekje zijn de belevingsopdrachten die worden met gele nummertjes aangegeven. (de belevingsopdrachten kunnen in sommige gevallen op meerdere plekken gedaan worden).

In de rugzak zit ook een Fluister-antwoordblad. Dit antwoordblad is alleen bestemd voor de begeleider. Laat de kinderen eerst zelf goed nadenken en om zich heen kijken voordat u de kinderen helpt met de oplossing.

Er bestaat geen fout antwoord!!!!

Reacties van kinderen kunnen zeer verschillend zijn.
Probeer u de kinderen daarin zo vrij mogelijk te laten.

Laat de kinderen zelf het tempo van de opdrachten bepalen. Hierdoor zullen de momenten van beleving en genieten optimaal zijn.

Als u ziet dat er op een bepaalde plek al een groepje bezig is ga dan gerust naar de volgende opdracht, en loop daarna even terug.
Zorgt u ervoor dat het groepje wel bij elkaar blijft.

TEN SLOTTE NOG ENKELE GEDRAGSREGELS DIE BELANGRIJK ZIJN IN HET BOS;

Zoveel mogelijk op de paden blijven (tenzij anders aangegeven).

Niet hard schreeuwen (hier schrikken de dieren van).

Geen vernielingen aan bomen/planten en bloemen.

Geen vuil achterlaten.

Goed bij je eigen groepje blijven.

Na afloop van de wandeling worden de rugzakken weer terug gebracht naar de Molshoop, zorgt u er s.v.p. heel goed voor dat alle materialen weer terug zijn in de rugzak. De volgende groep wil ook graag een complete rugzak.

De kinderen krijgen of in het bos, of in de klas de gelegenheid om het fluister-invulblad in te vullen.

(als de kinderen goed hebben opgelet in het bos en met hun groepje kunnen ze dit makkelijk invullen)

Heel hartelijk dank voor uw inzet en natuurlijk een fijne middag in het bos toegewenst!

COLOFON

Uitgave: NME Amstelveen,
Postbus 4, 1180 BA Amstelveen
Telefoon (020) 540 45 54

nme@amstelveen.nl
www.amstelveen.nl
www.natuurmilieuweb.nl

Ontwikkeling: Puur Natuur Amsterdam

Vormgeving: Papyrus Diemen

Februari 2009
© NME Amstelveen